

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Eadem communis opinio ratione probatur. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

dem d. q. 2. a. 2. dicens, Deo non convenire ab æterno ubique esse, non defectu sui, sed defectu rerum, quæ ab æterno non fuerunt, ut alicubi Deus esset. Neque obstat quod Gabriel in 2. d. 2. quæst. 2. art. 1. notat. 3. inquit, Deum ita esse in omni loco, ut nullo contineatur, eo quod excelsior cælo sit, hoc enim modo & Patres, & Scripturæ loquuntur; nostræ tamen sententiæ non aduersantur, ut infra ostendemus. Demum hæc sententia colligitur ex doctrina S. Thomæ in a. 1. vbi colligit Deum esse in loco ex operatione, quæ in vacuo esse non potest.

7 *Antiquitate Patrum probatur hæc sententia.*
Hanc sententiam & Patrum testimonijs & ratione confirmare, simulque priorem refellere non erit difficile. Ex Patribus autem primo videtur eam expressisse Tertullianus in lib. contra Praxeam c. 5. his verbis: *Ante omnia Deus erat solus, & ipse sibi, & mundus, & locus & omnia.* Quod si Deus fuisset in illo intervallo imaginario, licet solus fuisset, sibi tamen non fuisset locus si quidem in alio esset tanquam in loco. Secundo August. lib. de fide contra Manichæos, cap. 37. cum argueret contra Manichæos vetus testamentum impugnantes, quod multa in eo falsa, & inepta continerentur; contra vero Evangelium tanquam diuinam Scripturam suspicerent; contendit, eodem modo contra Evangelium, atque contra vetus testamentum argui posse, ac proinde utrumque eodem modo explicandum esse: mox subiungit, *Quia si aliquis ita causus sit, ut reprehendere velit illud Domini, quod in Evangelio dictum est, Non turabis per cælum, quoniam sedes Dei est; neque per terram quoniam scabellum est pedum eius, & hoc dicat, quod vos mira dementia dicere soletis, vbi erat Deus, antequam esset cælum & terra? &c.* Tandem post alia, quæ aliqui contra Evangelium possent obijcere, subdit: *Nonne ignorant vbi caput habent, & tamen aliquid sibi videntur dicere: vbi August. stultam esse dixit Manichæorum interrogationem, vbi esset Deus ante mundi creationem, nulla sane alia de causa, nisi quia alibi quam in se ipso esse non poterat.*

August.

8 *Idem in illa verba Psalm. 112. Qui habitas in cælo. Ut ostendat, cælos spirituales, id est, sanctos viros in æternum mansuros, non autem cælos corporeos esse Dei habitaculum, sic ait: Nam si cælum istud corpus, quod oculis videmus, intellexerimus esse habitationem Dei, transitura est habitatio Dei, quia cælum & terra transiunt.*

Deinde antequam faceret Deus cælum & terram, vbi habitabat? sed dicit aliquis, antequam faceret Deus sanctos, vbi habitabat? in se habitabat, Deus apud se habitabat & apud se esset Deus. Ecce nullum alium locum præter seipsum ante mundi creationem Deo concedit Augustinus.

9 *Quo etiam sensu dixerat Tertullianus de Deo. Sibi erat locus & omnia. Hæc verba August. videtur retulisse Magister in l. d. 37. ex libro 3. contra Maximinum, cum tamen ibi nihil eorum habeatur. Eidem interrogationi eodem modo respondet Bernardus lib. 5. de consideratione longe ante medium. Nam præterquam quod ostendit ipsum esse in omni loco vniuersi, ita inquit, Alias vero vbi erat antequam mundus fieret, vbi est? Non est quod quæras vltra vbi erat: præter ipsum nihil erat: ergo in seipso erat.*

10 *Denique non parum fauet Theodoretus, qui cum sentiat, angelos omni corpore cære (ut referemus infra disput. 178.) quæst. 3. in Genes. ea Vasquez in 1. part. Tomus 1.*

ratione probat, ante mundum corporeum non fuisse, quia cum natara sua loco definitur, & circumscriptur, hoc est, ita in vno sint, ut ubique esse non possint, nequeunt nisi in corpore aliquo esse. Censet ergo in spatio illo inani, & imaginario illos creati non potuisse: cuius ratio licet non probet id, quod contendit, ut disp. illa patebit, quod tamen ad nostrum attinet institutum, ex eius habemus sententia Angelos in spatio imaginario esse non posse: quocirca neque extra cælum, atque eadem ratione Deus, cum sit spiritus, in spatio illo imaginario esse non poterit, licet non indigeat aliquo loco corporeo, ut existat, sicut Theodoretus putauit Angelum indigere.

CAP. IV.

Eadem communis opinio ratione probatur.

11 *Am vero, ut ratione nostram sententiam corroboremus, duo supponenda sunt. Alterum est, ut aliquid in alio vere, & proprie existere dicatur duo necessaria esse. Primum debent esse duo realiter distincta, & illud quod est, & id in quo est. Nam in seipso nihil esse dicitur reipsum, nisi latiori quadam significatione. Deinde opus est, ea duo esse entia realia: quia quod est reale quid si cum eo quod reuera nihil est, comparetur, in eo esse, aut ab eo contineri, nullo modo dicitur. Quo fit, ut Angelus, vel quid aliud vere, & proprie in nihilo esse, aut ab eo contineri nequeat. Quia imo hæc existentia & præsentia ita commentitia est, ut ea potius res nullibi esse dicatur, siquidem nihilum, & nullibi idem prorsus sunt. Alterum est de præsentia Dei vera, & reali, non imaginaria & commentitia, nunc esse questionem, an scilicet Deo extra cælum, & ante mundi creationem conuenire potuerit.*

Prima suppositio.

Secundo supponendum.

Deum non esse extra cælum ratione ostenditur.

His igitur iactis fundamentis Deum non esse extra cælum, nec in vacuo, probatur in hunc modum. Vastitas illa imaginaria quam extra cælum nunc esse, & ante mundi creationem fuisse & inanitas illa, quam intra latera vacui corporis esse dicimus, est omnino nihil: ergo vere, & reipsum ea Deus, aut Angelus esse non potest: aut si vere in ea esse dicitur, cur etiam in Chimera non erit? neque enim inanitas illa est ens minus fictum & nihil, quam Chimera.

Respondet aliquis primo, spatium illud non esse purum nihil, sicut est Chimera, sed distantiam quandam interualli, ac proinde in eo aliquid vere esse posse. Cæterum hoc manifeste falsum est. Nam si vastitas illa est aliquid, debet esse aut substantia, aut quantitas, aut aliud accedens, non substantia ut satis constat: non accedens, quia deberet esse in substantia: demum non quantitas, tum quia hæc quoque in substantia aliqua esse debet, cum sit accedens: tum etiam quia posset intra quantitatem corpus aliquod esse: duæ enim quantitates simul se penetrarent. Qua ratione Arist. 4. Physic. cap. 4. refellit sententiam eorum, qui dicebant locum esse interuallum quoddam extensum intra latera superficiæ continentis. Impugnat autem, quia adueniente locato duæ quantitates se penetrarent, aut quantitas illa, quæ est interualli, & loci destrueretur: quare locatum non esset in loco.

Solutio. Reijcitur.

Aristoteles.

11

Nihil igitur est inanitas illa nisi spatium imaginarium, sicut Doctores quoque prioris sententiæ appellant: ac proinde sola cogitatione nostræ

N 3

confi-

confictum: quocirca reipſa erit nihil, atque idem omnino, quod nullibi. Perinde ergo erit Deum, aut Angelum in eo ſpatio imaginatio conſtituere, atque ſola cogitatione eoſdem ibi conſiderare, cum reuera in nihilo, hoc eſt, non alibi ſint quam in ſe ipſis. At dicat aliquis ſecundo, inanitatem illam non eſſe omnino nihil, ſed priuationem, quæ eſt negatio cum aptitudine aliqua, ita vt inane illud ſit non repletum, aptum tamen repleri: ſicut ergo corpore aliquo creato, aut delato aliunde repleri poteſt, cur etiam non poterit ſpiritu creato, aut Deo repleri? Eodem igitur modo dicitur Deus eſſe in ſpatio imaginario, & illud reple, quo etiam corpus eſſe poteſt. Atque huc ſpectare videtur: prima ratio, quam c. r. pro priori ſententia adduximus. Verum, ſiue loquamur de ſpatio imaginario ante mundi creationem, ſiue de eo, quod extra cælum eſſe dicitur, ſiue de vacuo intra ſuperficiem corporis ambientis, hæc ſolutio ſutilis eſt, & inanis. Quoniam, vt aliqua negatio ſit priuatio, quæ eſt cum aptitudine, debet eſſe in aliquo ſubiecto: aptitudo enim extra ſubiectum eſſe nequit: quare nulla negatio extra ſubiectum poteſt eſſe priuatio: atqui ante mundi creationem nullum erat ſubiectum illius negationis: ergo nulla erat inanitas, quæ eſſet priuatio, ſed omnino nihil, & pura negatio.

Tum etiam inanitas extra cælum non erit priuatio, cum ibi nullum ſubiectum habere poſſit. Qua de cauſa Ariſtoteles i. de cælo c. 9. recte dixit extra cælum, neque eſſe locum, neque vacuum. Si autem inanitas illa eſſet priuatio, vere eſſet vacuum quod eſt non repletum, aptum tamen repleri.

Ad hæc de vacuo intra latera ſuperficiæ continentis biſariam loqui poſſumus, primum de iplâ negatione, quæ eſt intra ſuperficiem, & vocatur ſpatium imaginarium, & hæc non poteſt eſſe priuatio, ſicut neque intra ſuperficiem aliquid eſſe priuatum: illa enim negatio ſubiectum non habet, ac proinde priuatio non eſt. Deinde poſſumus loqui de illa negatione, quæ eſt in ſuperficie ambiente, & hæc dicitur priuatio. Nam ſicut ſuperficies, quæ intra ſe corpus continet, dicitur repleta, ita etiam cum nullum corpus intra ſe habet, dicitur priuata, hoc eſt non repleta, apta tamen repleri, quam priuationem vacuum appellamus. Ex hoc tamen non fit, vt Deus, aut ſpiritus intra ſuperficiem eſſe poſſit, & iplam reple.

Vacuum enim hoc modo eſt locus non repletus corpore, aptus tamen corpore repleri: ergo negatio illa in loco, aut ſuperficie ambienti eſt cum aptitudine, vt corpus, non vt ſpiritus contineatur: quare ratione huius aptitudinis ſpiritus intra eam eſſe nequit. Quod ſi aliunde intra illam eſſe poſſet, nihilominus vacua, & cum aptitudine ſua maneret.

Ac propterea exiſtimo Aug. lib. 2. de ſermone Domini in monte c. 9. de Deo dixiſſe, *Vbi que præſens eſt, non locorum ſpatiis, ſed maiestate potentia*. Si vero aliquis dicat, in ſuperficie eſſe etiam aptitudinem, vt ſpiritus contineatur, præterquam quod inferius oſtendimus, ſpiritus ſuapte natura non reple ſpatium, & latera loci ambientis, ſicut abſque fundamento illud diceretur, ſic etiam abſque alia ratione refelli poſſet.

Cæterum obijciat aliquis tertio in hunc modum. Non tantum ſuperficies ambiens repletur corpore, ſed etiam ſpatium, ſeu interuallum,

quod intra eſt. Si enim maneret corpus contentum, vbi erat, deſtructa ſuperficie continentis, ſua quantitate repletur, non ſuperficiem, quæ iam non extaret, ſed interuallum illud, quod occupare diceretur: eodem modo quo ſuprema ſphæra nunc reple, dicitur non ſuperficiem, quam ſupra ſe non habet, ſed intercapedinem illam ſuæ quantitati æqualem: & ſicut corpus, ſi fieret extra cælum, reple, diceretur aliquam partem illius vaſtatis imaginaria.

Verum ex iactis fundamentis hæc obiectio facile conſutatur. Cum enim præter ſuperficiem ambientem illud interuallum nihil ſit, niſi ſola cogitatione, vt probatum manet, corpus, quod ſine ſuperficie ambiente maneret, aut abſque ea produceretur, ſua quantitate reuera non repletur aliquid, neque occuparetur: ac proinde non in alio quàm in ſeipſo eſſet. Ea vero ſolum ratione diceretur ſitum alterius corporis occupare, non quia ſitus ille à ſua iplius quantitate diſtingueretur, ſed quia ſimul cum ſua quantitate aliud corpus eſſe non poſſet. Quare ſi corpus extra cælum non dicitur eſſe in aliquo ſpatio, nec in alio, quam in ſeipſo, nulla ratione dici poteſt Deus, aut Angelus extra cælum in alio, quam in ſeipſo eſſe.

Quod ſi Doctores oppoſitæ ſententiæ contentant, Deum in ſeipſo exiſtere extra cælum ſicut exiſteret corpus, ita vt dicitur in ſe habere ſpatium, & ſitum, diſtantiā, & aduerbia loci ei conuenire; concedemus quidem, Deum eſſe in ſeipſo: at cætera omnia, nempe ſitum, diſtantiā, aduerbia loci & extra cælum eſſe, ei tribui nullo modo poſſe, vt ſubinde patebit.

Arguet tamen aliquis quarto loco, hunc in modum: quamuis corpora non repleant ſua quantitate interuallum illud, quod ſolum eſt imaginarium, dicuntur tamen, etiam ſi ſint extra cælum, aut in vacuo, vere eſſe hic, & non alibi: ſicut totum vniuerſum eſt modo hic, & non alibi: ac proinde intra vacuum, vel extra cælum moueri poſſunt. Sic ergo ſpiritus, etiam ſi extra cælum exiſtens, non ſit in alio, quam in ſe, dicitur eſſe hic, & non alibi, & ſicut corpus moueri poterit, ac proinde non minus erit extra cælum, quam corpus, vt prior contendit opinio.

Hoc argumentum adduximus primo loco pro priori ſententia. cuius ſolutionem holumus in poſterioſiorem quaſtionis partem cum alijs rejicere: ſed vt plenius hic doctrinā totam explicemus, ex profeſſo iplum inſirmare placuit. Quamuis igitur concedamus, extra cælum eſſe corpus; tamen non licet affirmare, corpus eſſe in aliquo ſpatio vel interuallum à ſe diſtinctum, vt ex prædictis factis probatum eſt: ſed ſolum ratione quantitatis ſuapte natura interuallum in ſe habere atque diſtantiā, ac proinde ſitum, & aptitudinem, vt ſuperficie, & loco ambiente, quem reple, poteſt, contineatur, & ei aduerbia loci, *Vbi, Ibi, Abſcubi*, &c. vere & proprie conuenire. Ex quo fit, vt extra cælum, vel etiam in vacuo loco moueri poſſit, vt ex profeſſo probabitur diſp. 195. c. 3. mutando ſcilicet non ſpatium ali-quod à ſe diſtinctum, aut ſuperficiem continentem, ſed modum ſitus, quem ex ſe ſua quantitatē in ſe habet. Hic autem ſitus variatur mutata diſtantiā, quam ex punctis imaginarijs metimur. Nec enim hæc commentitia, & imaginaria ſolum eſt, quod puncta fixa ſola cogitatione noſtra deſignantur: ſicut neque locus, qui dicitur eſſe ſuperficies

*Secunda
ratio.*

Refellitur.

12

*Inanitas extra
cælum,
negatio eſt,
non priuatio.*

Ariſt.

*In vacuo non
poſſe Deum
exiſtere oſten-
ditur.*

13

Auguſtin.

*Excluditur
aliquid eſſe
genum.*

Obiectio.

Solutio.

14

*Argumentum
eſt, ſic pro
contraria
ſententia.*

15

*Solutio valde
notanda.*

16 cles corporis ambientis prima, & immobilis, figmentum aliquod est, cum tamen eius immobilitatem, & distantiam, qua variata mutari dicitur locus, ex punctis imaginariis solum metiamur. Ea vero, quæ diximus, intelligenda sunt, siue dicamus, per modum localem acquiri formam, aut modum intrinsecum, qui dicitur *ubi*, siue solum extrinsecum respectum, de quo erit nobis controuersia, disput. 195. nam licet respectus solum extrinsecus ponatur, ille saltem habebit fundamentum naturæ suæ in quantitate corporis, cui & distantia, & quæcunque alia, quæ secundum locum dicuntur, conueniunt.

Cur dicatur unum corpus ab alio magis distare.
Sic igitur Deus, aut alius spiritus esse non potest extra cælum in alio quam in se ipso, cum extra cælum nihil prorsus sit, nec spatium, nec interuallum, ut dictum est: quare nec in spatio imaginario esse dicendum est, in hoc enim existere perinde est, atque in nihilo esse. Deinde neque ratione suæ naturæ, aut substantiæ dici potest hic, aut alibi, aut extra cælum esse, sicut corpus: quocirca nec extra illud moueri poterit. Quoniam substantiæ spirituali Dei, aut etiam Angeli secundum se nequit conuenire situs distantia, vel propinquitas, sicut conuenit corpori: huic enim ideo conuenit distantia, vel propinquitas, quia ratione suæ quantitatis, inter ipsum, & aliud esse potest ali-

17 quod corpus tante, aut tantæ quantitatis, quo repleatur aptitudo illa duorum corporum, quæ alias vacua dicebatur. Dicitur ergo unum corpus ab alio magis, aut minus distare, quatenus maius, aut minus corpus inter ipsum, & aliud interponi potest. Denique quodcunque corpus secundum puncta fixa dicitur magis, aut minus distare, etiam si aliud non sit à quo distet: nam qua ratione quantum est, aptum est, cum alio continere tantum, aut tantum corpus; quare ab hoc vel illo, tantum, aut tantum dicitur distare: quo fit, ut corpus ratione suæ quantitatis moueri, elongari, appropinquare, extra cælum, atque hic, aut ibi esse possit. Hæc enim omnia distantia, vel variatione illius constituitur quæ corpori ingenta esse videtur. At spiritus supradictæ naturæ talis est, ut inter ipsum, & alium nequeat aut corpus, aut alius spiritus contineri.

Spiritus rationis sui non dicitur magis, vel minus ab alio distare.
Non spiritus, quoniam ille quantitate caret & extremis: unde non potest esse mensura distantia inter unum & alium Angelum, vel inter unum, & aliud corpus, nec sua substantia interuallum aliquod constituere, ac proinde neque contineri: non corpus, quoniam licet corpus extrema habeat spiritus tamen intra quos debet corpus contineri, extrema non habent, quibus extrema corporis respondeant, ut adæquate inter ipsos spiritus corpus contineatur.

Obiectio.
Solutio.
18 Verum dicit aliquis, Angelos substantia sua esse in diuisibili, & inter duo diuisibilia posse esse mensuram corpoream, quæ constituatur distantia. Sed huic obiectioni obstat ratio, quia Angeli non sunt indiuidui eo modo, quo puncta, quæ positionem habent in quantitate: sed sunt diuisibiles spirituali modo: atque adeo, quamuis inter duo puncta, distantia esse possit, inter duos tamen spiritus esse nequit, sicut neque mensura quantitatis: quia indiuidua ratio spiritus positionem non habet in quantitate. Quæ etiam ratione disput. 192. cap. 2. probabimus, non recte colligi, Angelum posse in puncto quantitatis collocari, quia ipse in se indiuisibilis sit: quoniam indiuisibile spirituali-

ter proportionem non habet cum indiuisibili quantitate, ut æquari possit. Superest igitur ut spiritus, & Deus, nisi sint in corpore, non dicantur esse in alio, quam in seipsis: & cum in se non habeant interuallum, neque vastitatem spatij, nec situm, quod eorum substantia spiritualiter indiuisibilis sit, non sint hic aut alibi, neque spatia imaginaria repleant.

Quocirca spiritibus non conuenit primarie in loco esse, sed secundarie ratione corporum, quibus præsentia substantiali primarie coniunguntur, ut paulo ante explicauimus. Deus igitur ante mundi creationem in se erat, sed non replebat aliquid, neque ipse in se extensionem interualli aliquam habebat, neque hic, aut ibi esse dicebatur: creato autem vniuerso, in ipso incepit esse, & ratione illius hic, & ibi secundum corporum distantiam existere.

Cæterum respondent aduersarij: Deus replebat substantia, non corporali præsentia spatium illud imaginariū, antequam crearet vniuersum. Tamen hæc solutio inanitas, & frivola est. Si enim spatium illud nihil erat, nihil aliud à se replere poterat. Se autem solum replere dicebatur, quatenus substantia sua sibi sufficiebat: hoc tamen non satis est, ut extra cælum, quod situm, & extensionem indicat, esse dicatur: sed tantum in seipso indiuisibili, & spirituali modo, quod nemo inficiatur.

Quod si in seipso situm haberet, aut distantiam; vel aduerbia loci ei conuenirent, extensus esset, & diuisibilis, sed quoniam indiuisibilis spiritualiter est, nec in aliquo alio, à seipso existit, dici non posset esse totus in toto, & totus in quolibet parte: cum præter ipsum nihil sit, in quo esse dicatur: in se autem non sit totus in toto, & totus in quavis parte: siquidem in seipso partes non habet: sed totus in toto indiuisibili spirituali modo existit. Reijcienda ergo est illorum Doctorum sententia, qui Deum ante mundi creationem, & nunc extra cælum ita cogitant, ut sua præsentia repleat spatium aliquod infinitum, ac ipse quantus, & extensus esset.

CAPVT IV.

Respondetur testimonijs pro priori sententia allatis.

19 Am vero opus est, ut fundamenta prioris sententia conuellamus. Ex testimonijs autem allatis primum erat Aristotelis in cuius mente explicanda variant interpretes, an scilicet dixerit substantias illas separatas esse intra molem ipsius cæli, vel supra illius extremam superficiem: verba tamen illius præne indicant, supra cæli verticem eas esse.

Verum tamen respondeo, aut illud dixisse, non quia putaret Deum, & intelligentias in loco illo imaginario alicubi, aut alibi, quam in seipsis esse: sed ne ipsas, sicut corpora intra cæli quantitatem circumscriberet: vel certe de illius sententia nihil curandum est, quando in assignando Dei loco tam turpiter errauit peculiari loco ipsum concludens, ut disput. 27. notauimus. Plato etiam in Phædro, aut de Pulchro, beatos omnes, ac proinde intelligentias extra cælum esse asserit, sed aut eodem modo, quo Aristoteles, interpretandus est, aut illi non est habenda fides, cum multa uim fabulosa de ipsis ibidem tradat.

Testimonia vera sanctorum Patrum nihil fauere priori sententia facile ostendemus. Primo quidem Augustinus contra Philosophos illos, Deum fuisse,

Conclusio de Trinitate.

Altera obiectio.

Respondetur.

Plato.

Augustini mensura quæ fuit.